

QORTI TA' L-APPELL

**S.T.O. PRIM IMHALLEF
VINCENT DE GAETANO**

**ONOR. IMHALLEF
ALBERT J. MAGRI**

**ONOR. IMHALLEF
TONIO MALLIA**

Seduta tas-6 ta' Lulju, 2007

Appell Civili Numru. 446/2000/1

Peter u Cecilia konjugi Warren

v.

**Maurice Portelli, C.P.L. Developments Limited, u Nead
Limited**

Il-Qorti:

Rat ic-citazzjoni pprezentata mill-atturi li tghid hekk:
"Peress illi huma l-unici eredi ta' Elvira Marguerite Dean li
mietet fl-20 ta' Frar, 1998 (Kopja tac-certifikat tal-mewt u
ta' l-ahhar testament esebiti bhala dokument A u B);

Kopja Informali ta' Sentenza

"Peress illi r-ragel ta' Elvira Marguerite Dean, certu James Andrew Dean kien akkwista minghand C.P.L. Developments Limited taht titolu ta' sub emfitewsi perpetwa, bicca art maghrufa bhala "Ta' Spinola u Ta' Kanonku", f'San Giljan waqt li xtara minghand Garden Properties Limited bicca art fl-istess akwati sabiex jigu zviluppanti, kollox kif jirrizulta mill-kuntratt atti nutar George Bonello Dupius tal-4 ta' Jannar tal-1969 (Dokument C);

"Peress illi l-imsemmi James Andrew Dean miet fil-25 ta' Lulju 1971, u halla bhala unika eredi lill-martu l-imsemmija Elvira Marguerite Dean (Dokument D);

"Peress illi permezz ta' sentenza tal-Qorti tal-Kummerc tal-5 ta' April 1979, fl-ismijiet John Lowell et vs Elvira Marguerite Dean il-Qorti ddikjarat xolta s-subkoncessjoni emfitewtika msemmija fic-citazzjoni stante li kien hemm morozita` fil-pagament ta' cens ta' tlett skadenzi u l-imsemmija Dean ma hallsitx meta nghatat zmien mill-Qorti tal-Kummerc (Dokument E);

"Peress illi permezz ta' sentenza ohra tal-Qorti tal-Kummerc tas-27 ta' Kummerc (sic!) 1981, il-Qorti ffissat il-valur tal-miljoramenti li kellha tithallas lill-imsemmija Dean ghas-somma ta' sitta u disghin elf lira (Lm96,000) (Dokument F). Wara din is-sentenza l-konvenuta C.P.L. Developments Limited okkupat il-bini u bdiet toperah bhala "Dean Hamlet" Holiday Complex;

"Peress illi dan il-kreditu jinsab munit b'ipoteka specjali, numru 9735/81 fuq il-proprijeta` "Dean Hamlet" Upper Ross Street, San Giljan waqt li l-kreditrici f'dik il-kawza C.P.L. Developments Limited, hawnhekk konvenuti, ghazlet li tavvelixxi ruhha mid-dispost ta' l-Artikolu 1611 tal-Kap. 16 (illum abrogat) li ta l-jedd li jithallas l-imghax u mhux il-kapital;

"Peress illi C.P.L. Developments Limited ma onoratx l-obbligi legali u sal-lum ghandha taghti s-somma ta' erba' u sebghin elf erba' mija u tnejn u sebghin (Lm74,472.21) kapitali u tnejn u tmenin tlett mija u tmintax-il lira (Lm82,318.58) bhala imghax sal-1999;

"Peress illi l-imsemmija Elvira Marguerite Dean mietet fqira, f'appartament "misluf" mill-konvenuta C.P.L. Developments Limited, pero` bid-dawl u l-ilma maqtugh u minghajr flus biex tixtri l-ikel;

"Peress illi l-atturi appenna accettaw il-wirt bil-beneficcju ta' l-inventarju ndunaw mir-ricerki taghhom li l-kumpless "Dean Hamlet" kien okkapat u gestit mill-konvenuta C.P.L. Developments Limited in parte abbuzivament u llegalment peress illi s-sentenza tal-5 ta' April 1979 (Dokument E) xoljiet il-koncessjoni maghmula mill-konvenuta C.P.L. Developments Limited imma mhux dik maghmula minn Garden Properties Limited fl-istess kuntratt;

"Peress illi ghalhekk mill-1981, il-konvenuta C.P.L. Developments Limited mhux talli ma hallsitx il-kumpens u imghaxijiet stabbiliti mill-Qorti tal-Kummerc imma okkapat u gestit ghall-profitt taghha porzjon ta' bini konsistenti f'appartamenti, stores, restaurant u pool kif muri fic-certifikat peritali (Dokument G);

"Peress illi permezz ta' kuntratt atti nutar Dottor Pierre Cassar tad-9 ta' Frar 1990, il-konvenuta C.P.L. Developments Limited ittrasferiet il-proprjeta` li taghha kienet giet xolta l-koncessjoni emfitewtika lill-konvenuta Nead Limited kif soggetta ghal dik l-ipoteka specjali pero` mhux dik imsemmija fil-paragrafu 10 tad-dikjarazzjoni. Il-konvenuta Nead Limited tiggstixxi flimkien mal-konvenuta C.P.L. Developments il-kumpless "Dean Hamlet" li jikkompreni kemm l-art u l-benefikati rkuprati u kemm dawk li baqghu proprjeta` ta' l-atturi bhala aventi kawza tal-mejta Elvira Marguerite Dean (Dokument H);

"Peress illi Garden Properties ittrasferiet id-dirett dominju u/jew is-sub dirett dominju ta' l-art imsemmija fid-29 ta' Jannar 1981, atti Nutar George Bonello Dupuis, lill-konvenuta C.P.L. Developments Limited;

"Peress illi l-atturi c-cens dovut fuq din l-art ghal hames (5) snin ammontanti ghal elfejn u seba' mitt lira u hamsa u

sebghin centezmu (Lm2,700.75), u qablu li ghandha ssir tpacija ma' ammont akbar dovut lilhom;

"Peress illi ghalkemm interpellati diversi drabi sabiex din il-vertenza tigi rizolta amikevolment u fin-nuqqas il-konvenuta C.P.L. Developments Limited trodd lura l-proprjeta` l-konvenuti baqghu inadempjenti;

"Jghidu ghalhekk il-Konvenuti ghaliex din il-Qorti m'ghandhiex:

"1. tiddikjara li l-konvenuti C.P.L. Developments Limited, Nead Limited u Maurice Portelli m'ghandhom ebda titolu fuq l-art u benefikati konsistenti f'erba' mija u sittin punt wiehed qasba kwadra (460sq.canes) bil-benefikati kollha fuqha maghrufa bhal Block A, Dean Court, Upper Ross Street, San Giljan kif deskritta ahjar fil-kuntatt atti Nutar George Bonello Dupius tal-4 ta' Jannar 1969, esebit bhala dokument C u fir-rapport peritali esebit bhala dokument G; u konsegwentement,

"2. tiddikjara li l-okkupazzjoni taghhom kienet u hija ingusta u/jew illegali;

"3 tikkundanna lill-konvenuta C.P.L. Developments Limited, Nead Limited u Maurice Portelli sabiex fi zmien qasir u perentorju jroddu lura lill-atturi/u/jew jizgumbraw mill-art u benefikati fuq deskritti; u

"4. tikkundanna lil C.P.L. Developments Limited, Nead Limited u Maurice Portelli ghall-hlas ta' profitti u frottijiet, wara li jigu likwidati minn din l-Onorabbli Qorti anke arbitrio boni viri, li huma ggeneraw u gawdew mill-okkupazzjoni ingusta u uzu ghall-skopijiet kummercjali tal-proprjeta` fuq imsemmija.

"Bi-ispejjez inkluzi dawk ta' l-ittra ufficjali 29 ta' Ottubru 1999, il-protest gudizzjarju tat-12 ta' Lulju 1999, ta' erba' ittri bonarji u tal-mandat ta' sekwestru pprezentat kontestwalment kontra l-konvenuti li minn issa ingunti ghas-subzzjoni."

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tas-socjeta` Nead Limited li in forza taghha eccepjet illi:

"1. Preliminarjament Elvira Marguerite Dean naqqset illi taghmel l-avviz dwar trasferiment 'causa mortis' ta' zewgha James Dean u ghalhekk il-proceduri odjerni jridu jitwaqqfu minnufih.

"2. Preliminarjament ukoll in kwantu diretti kontra taghha d-domandi attrici huma infondati fil-fatt u fid-dritt peress illi l-block ta' appartamenti proprjeta` taghha maghruf bhala 'Dean Court' mhux mibni fuq l-art ta' Garden Properties Limited imma fuq art ta' C.P.L. Developments Ltd kif jirrizulta mic-certifikat rilaxxjat mill-Perit Martin DeBono Dokument "X". Ghalhekk it-talbiet attrici ghandhom jigu respinti bl-ispejjez kontra taghhom. Del resto dan gie ammess mill-atturi stess fil-paragrafu 11 tad-dikjarazzjoni taghhom.

"3. Preliminarjament ukoll u bla pregudizzju ghal fuq espost l-irritwalita` tal-proceduri odjerni li huma mmirati biex jannullaw sentenza moghtija mill-Qorti tal-Kummerc fil-5 ta' April 1979, fl-ismijiet "John Lowell et vs Elvira Marguerite Dean" (Citaz. 598/78) li permezz taghha l-Qorti inter alia ordnat illi l-benefikati fuq l-art jirrivertu ghand is-socjeta` C.P.L. Developments Limited u ghalhekk ikun opportun illi jigu allegati l-atti ta' din il-kawza u l-atti tal-kawza "John Lowell et vs Elvira Marguerite Dean" (Citaz. 893/79).

"4. Preliminarjament ukoll u sabiex l-eccipjenti nomine tkun f'posizzjoni illi tiddefendi ruhha ahjar, l-atturi ghandhom jipprezentaw prospett tas-somma illi qeghdin jippretendu ghall-profitti u b'mod partikolari prospett ta' kif wasslu ghas-somma ta' Lm90,000 indikata fil-Mandat Ta' Sekwestru prezentat kontestwalment mac-citazzjoni.

"5. Il-preskrizzjoni akkwizittiva a tenur ta' l-Artikolu 2140 tal-Kap. 16.

"6. Dejjem bla pregudizzju ghas-suespost l-ewwel talba attrici li s-socjeta` eccipjenti ma ghandhiex titolu fuq l-art de quo hi insostenibbli gialadarba d-dirett u/jew sub-dirett

dominju hu vestit fis-socjeta` C.P.L. Developments Limited kif mill-atturi stess premess fil-korp tac-citazzjoni.

"7. Illi l-okkupazzjoni tas-socjeta` eccipjenti qatt ma kienet illegali ghaladarba din qatt ma saret bl-abbuz jew b'xi mod klandestin jew arbitriju.

"8. Illi ghaladarba l-okkupazzjoni ma kenitx illegali u l-eccipjenti ma kenitx in mala fede l-atturi m'humiex intitolati ghal dak minnhom pretiz fir-raba' talba; anzi fis-sitwazzjoni korrenti hija l-istess eccipjenti li hija intitolata ghar-rizarciment tad-danni illi qeghda ssofri minhabba l-proceduri odjerni u qeghda tiriserva kull dritt spettanti lilha fir-rigward kontra l-atturi.

"Salv, jekk ikun il-kaz, eccezzjonijiet ohra."

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet ta' Maurice Portelli li in forza taghha eccepixxa illi:

"1. Preliminarjament Elvira Marguerite Dean naqqset illi taghmel l-avviz dwar trasferiment 'causa mortis' ta' zewgha James Dean u ghalhekk il-proceduri odjerni jridu jitwaqqfu minnufih.

"2. Preliminarjament ukoll l-eccipjent mhux il-legittimu kontradittur u ghandu jigi liberat mill-osservanza tal-gudizzju peress illi l-proprjeta` in kwistjoni tappartjeni lis-socjetatjiet l-ohra konvenuti. La qatt kien u lanqas hu proprjetarju ta' l-immobbli de quo u ghalhekk fil-konfront tieghu d-domandi attrici ghandhom jigu respinti bl-ispejjez kontra l-istess atturi.

"3. Preliminarjament ukoll u bla pregudizzju ghal fuq espost l-irritwalita` tal-proceduri odjerni li huma mmirati biex jannullaw sentenza moghtija mill-Qorti tal-Kummerc fil-5 ta' April 1979, fl-ismijiet "John Lowell et vs Elvira Marguerite Dean" (Citaz. 598/78) li permezz taghha l-Qorti inter alia ordnat illi l-benefikati fuq l-art jirrivertu ghand is-socjeta` C.P.L. Developments Limited u ghalhekk ikun opportun illi jigu allegati l-atti ta' din il-kawza u l-atti tal-kawza "John Lowell et vs Elvira Marguerite Dean" (Citaz. 893/79).

"4. Preliminarjament ukoll u sabiex l-eccipjenti nomine tkun f'posizzjoni illi tiddefendi ruhha ahjar, l-atturi ghandhom jipprezentaw prospett tas-somma illi qeghdin jippretendu ghall-profitti u b'mod partikolari prospett ta' kif wasslu ghas-somma ta' Lm90,000 indikata fil-Mandat Ta' Sekwestru prezentat kontestwalment mac-citazzjoni.

"5. Illi huwa la qatt okkupa u mhux qed jokkupa l-art imsemmija fic-citazzjoni.

"Salv, jekk ikun il-kaz, eccezzjonijiet ohra."

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tas-socjeta` C.P.L. Developments Limited li in forza taghha eccepjet illi:

"1. Preliminarjament Elvira Marguerite Dean naqqset illi taghmel l-avviz dwar trasferiment 'causa mortis' ta' zewgha James Dean u ghalhekk il-proceduri odjerni jridu jitwaqqfu minnufih.

"2. Preliminarjament ukoll l-irritwalita tal-proceduri odjerni li huma mmirati biex jannullaw sentenza moghtija mill-Qorti tal-Kummerc fil-5 ta' April 1979, fl-ismijiet "John Lowell et vs Elvira Marguerite Dean" (Citaz. 598/78) li permezz taghha l-Qorti inter alia ordnat illi l-benefikati fuq l-art jirrivertu ghand is-socjeta` eccipjenti u ghalhekk ikun opportun illi jigu allegati l-atti ta' din il-kawza u l-atti tal-kawza "John Lowell et vs Elvira Marguerite Dean" (Citaz. 893/79).

"3. Preliminarjament ukoll u sabiex l-eccipjenti nomine tkun f'posizzjoni illi tiddefendi ruhha ahjar, l-atturi ghandhom jipprezentaw prospett tas-somma illi qeghdin jippretendu ghall-profitti u b'mod partikolari prospett ta' kif wasslu ghas-somma ta' Lm90,000 indikata fil-Mandat Ta' Sekwestru prezentat kontestwalment mac-citazzjoni.

"4. Il-preskrizzjoni akkwizittiva a tenur ta' l-Artikolu 2140 tal-Kap. 16.

5. Dejjem bla pregudizzju ghas-suespost l-ewwel talba attrici li s-socjeta` eccipjenti C.P.L. Developments Limited

ma ghandhiex titolu fuq l-art de quo hi insostenibbli ghaladarba d-dirett u/jew sub-dirett dominju hu vestit fis-socjeta` kif mill-atturi stess premess fil-korp tac-citazzjoni.

"6. Illi l-okkupazzjoni tas-socjeta` eccipjenti qatt ma kienet illegali ghaladarba din qatt ma saret bl-abbuz jew b'xi mod klandestin jew arbitriju.

"7. Illi ghaladarba l-okkupazzjoni ma kenitx illegali u l-eccipjenti ma kenitx in mala fede l-atturi m'humieq intitolati ghal dak minnhom pretiz fir-raba' talba; anzi fis-sitwazzjoni korrenti hija l-istess eccipjenti li hija intitolata ghar-rizarciment ghall-ispejjez li ghamlet riferibilment ghal benefikati eretti.

"Salv, jekk ikun il-kaz, eccezzjonijiet ohra."

Rat is-sentenza moghtija mill-Prim Awla tal-Qorti Civili fis-7 ta' Dicembru 2004, li in forza taghha ddecidiet il-kawza fis-sens illi:

"1. teñles lil Maurice Portelli u lil *Nead Limited* mill-ñarsien tal-ġudizzju;

"2. tičnad l-eččezzjoni ta' preskrizzjoni taht l-art. 2140 tal-Kodiči Čivili;

"3 tilqa' l-ewwel žewġ talbiet ta' l-atturi safejn magħmula kontra *C.P.L. Developments Limited* billi tgħid illi dik il-konvenuta ma għandhiex titolu li jagħtiha jedd għall-pussess materjali ta' l-art, u għalhekk *C.P.L. Developments Limited* qiegħda žżomm l-art bi ksur tal-liġi;

"4. tilqa' t-tielet talba safejn magħmula kontra *C.P.L. Developments Limited* billi tordna l-iżgumbrament ta' dik il-konvenuta mill-art tal-kejl ta' erba' mija u sittin punt decimali wieñed qasba kwadra (460.1 q.k.), bil-benefikati kollha fuqha, magħrufa bñala *block A, Dean Court, Upper Ross Street, San Ġiljan* fi žmien xahrejn millum; u

"5. tipprovdi dwar ir-raba' talba billi tgħid illi l-frottijiet li kellhom jintraddu lill-atturi huma mpattija ma' l-ispejjež utli li għandhom jintraddu lill-konvenuta.

"L-ispejjeż ta' Maurice Portelli u ta' *Nead Limited* għandhom iħallsuhom l-atturi; l-ispejjeż l-oħrajn kollha għandha tħallashom *C.P.L. Developments Limited*."

Dik il-Qorti tat is-sentenza tagħha wara li ghamlet is-segwenti konsiderazzjonijiet:

"Dwar l-ewwel eċċezzjoni tal-konvenuti, li tgħid illi ma ngħatax l-avviż dwar trasferiment *causa mortis*, għandu jingħad illi kienet saret id-denunzja li kienet trid il-liġi fis-seħħ dak iż-żmien, kif tixhed il-kopja li hemm fl-atti. Għalhekk ma hux meħtieġ li nqisu aktar dik l-eċċezzjoni.

"Il-fatti li wasslu għal din il-kawża ġraw hekk:

"B'kuntratt ta' l-4 ta' Jannar 1969 fl-atti tan-Nutar George Bonello DuPuis¹, James Dean, l-awtur ta' l-atturi, kien kiseb (a) mingħand *C.P.L. Developments Limited* biċtejn art b'titolu ta' sub-enfitewsi perpetwa b'ċens u sub-ċens ta' elf lira (Lm1,000) fis-sena, u (b) mingħand *Garden Properties Limited* biċċa art oħra bl-istess titolu ta' sub-enfitewsi perpetwa b'ċens u sub-ċens ta' sitt mitt lira (Lm600) fis-sena.

"James Dean miet sena u nofs wara, u l-armla tiegħu ma baqgħetx tħallas iċ-ċens. Għalhekk *C.P.L. Developments Limited* fetħet kawża kontra tagħha biex titlob illi tinħall is-sub-enfitewsi, u b'sentenza mogħtija fil-5 t'April 1979 fil-kawża fl-ismijiet **John Lowell u Maurice Portelli bħala diretturi u in rappreżentanza tas-soċjetà *C.P.L. Developments Limited* versus Elvira Marguerita Dean**, il-Qorti tal-Kummerċ qatgħetha illi "tiddikjara xjolta s-sub-konċessjoni enfitewtika magħmula mis-soċjetà attriċi taż-żewġ biċċiet art deskritti fl-att taċ-ċitazzjoni bil-kuntratt ta' l-4 ta' Jannar 1969, in atti tan-Nutar Dr George Bonello DuPuis, u tordna li dawn iż-żewġ biċċiet art fuq imsemmija bil-benefikati fuqhom jirrivertu għand l-atturi *nomine*".

"Għalkemm is-sentenza ssemmi biss il-biċtejn art li Dean kien kiseb mingħand *C.P.L. Developments Limited*, ġara

---

¹ *Foll. 134 et seqq.*

illi *de facto* ttieġdet lura l-art kollha, ukoll dik li kienet ingħatat lil Dean minn *Garden Properties Limited*. Billi din il-kawża tallum hija dwar din l-art li Dean kien kiseb mingħand *Garden Properties Limited*, u mhux il-biċtejn art li kiseb mingħand *C.P.L. Developments Limited*, ma hux minnu dak li jgħidu l-konvenuti illi b'din il-kawża l-atturi qegħdin ifittxu li jwaqqgħu is-sentenza tal-5 t'April 1979, u l-eċċezzjonijiet relattivi huma għalhekk miċħuda.

"Fid-29 ta' Jannar 1981 sar kuntratt fl-atti tan-Nutar Georje Bonello DuPuis² bejn *Garden Properties Limited*, imsejha "l-venditur", u *C.P.L. Developments Limited*, imsejha "l-kompratur". Il-kuntratt igħid hekk:

"... .. il-venditur qiegħed ibiġn u jittrasferixxi lill-kompratur li bl-istess titolu qiegħed jixtri u jakkwista d-dirett u/jew is-subdirett dominju perpetwu u relattiv ta' (£84.85) erbgħa u tmenin lira u ħamsa u tmenin ċenteżmu jew somma aktar eżatta iżgħar jew akbar riżultanti mid-differenza bejn is-somma ta' (£600) subċens li kien qabel dovut minn James Dean, u illi dan is-sub-ċens huwa soġġett għaċ-ċens ta' kull sena u in perpetwu ta' (£540.15) ħames mija u erbgħin lira u ħmistax-il ċenteżmu u liema sub-ċens ta' £600 hu impost u tiggrava [*sic*] biċċa art li tagħmel parti minn biċċa art akbar magħrufa *tal-Kanonku* li tinsab fil-kuntrada *The Gardens*, limiti ta' San Ġiljan ... .."

"Il-konvenuti issa qegħdin igħidu illi, ukoll jekk dak li *Garden Properties Limited* għaddiet lil *C.P.L. Developments Limited* bis-saħħa tal-kuntratt tad-29 ta' Jannar 1981 kien *res aliena*, għax is-sentenza tal-5 t'April 1979 ma kinitx tolqot dik l-art, il-kuntratt xorta huwa titolu tajjeb għall-għanijiet ta' l-użukapjoni taħt l-art. 2140 tal-Kodiċi Ċivili:

"**2140.** (1) Kull min b'bona fidi u b'titolu tajjeb biex jittrasferixxi l-proprjetà, jipposjedi ħaġa immobbli għal żmien ta' għaxar snin, jakkwista l-proprjetà tagħha.

---

² *Foll. 344.1 et*

"(2) Jekk it-titolu jkun ġej minn att li, skond il-liġi, għandu jkun inskritt fir-Reġistru Pubbliku, iż-żmien meħtieġ għall-preskrizzjoni ma jibdiex miexi flief mill-jum ta' l-iskrizzjoni ta' dak l-att.

"Dan l-argument tal-konvenuti huwa ħażin.

"Ma huwiex kontestat illi *Garden Properties Limited* kellha s-sub-dirett dominju ta' l-art. Il-kwistjoni hija jekk kellhiex ukoll is-sub-utli dominju. Rajna illi ma kellhiex is-sub-utli dominju għax dan baqa' vestit fis-suċċessuri ta' James Dean, ladarba *Garden Properties Limited* ma kinitx parti fil-kawża biex tinħall is-sub-enfitewsi. Għalhekk, ukoll jekk sa mill-1981 *C.P.L. Developments Limited* kellha l-pussess materjali ta' l-art, ma kellhiex it-titolu meħtieġ għall-użukapjoni għax it-titolu li kellha kien jagħtiha biss is-sub-dirett dominju u mhux ukoll is-sub-utli dominju. Is-sub-dirett dominju ma kisbitux bl-użukapjoni, li ma kinitx meħtieġa, iżda bis-saħħa tal-kuntratt, ladarba *Garden Properties Limited* tassew kienet sub-direttarja, u ma kinitx qiegħda tgħaddilha *res aliena*.

"Il-pussess waħdu, mingħajr titolu, ma jwassalx għall-użukapjoni wara għaxar snin; huwa meħtieġ il-pussess ta' tletin sena biex tinkiseb il-proprietà.

"Ladarba jonqos l-element tat-titolu, ma hux meħtieġ li naraw ukoll jekk *C.P.L. Developments Limited* kinitx *in bona fide*, u l-eċċezzjoni ta' preskrizzjoni akkwizittiva taħt l-art. 2140 tal-Kodiċi Ċivili hija miċħuda.

"Il-pussess materjali ta' l-art kien f'idejn il-konvenuta *C.P.L. Developments Limited*. Il-konvenuti l-oħrajn ma għandhomx u ma jivvantawx pussess. Għalhekk ma humiex kontraditturi legittimi għall-ewwel tliet talbiet ta' l-atturi. Lanqas ma huma kontraditturi legittimi għall-aħħar talba, għar-radd tal-qligħ u l-frottijiet. Dik it-talba, regolata taħt l-artt. 540 *et seqq.* tal-Kodiċi Ċivili, hija konsegwenza tar-relazzjoni bejn il-pussessur u s-sid, u għalhekk kontradittriċi legittima hija biss il-konvenuta *C.P.L. Developments Limited*.

"Dwar it-talba għar-radd tal-frottijiet ċivili li l-konvenuta ħadet mill-art, il-qorti tosserva illi l-konvenuta għamlet benefikati fuq l-art u għandha jedd għall-ispejjeż relattivi, li jitqiesu "spejjeż utli", taħt l-artt. 542 u 543 tal-Kodiċi Ċivili, u għandha wkoll jedd għall-frottijiet tal-miljoramenti li għamlet hi, taħt l-art. 548 tal-Kodiċi Ċivili.

"Fiċ-ċirkostanzi, għalhekk, il-qorti hija tal-fehma illi l-konvenuta ma għandhiex tiġi kundannata trodd il-frottijiet mitluba fir-raba' talba billi saret tpattija ta' dawn il-frottijiet ma' l-ispejjeż taħt l-art. 547 tal-Kodiċi Ċivili."

Rat ir-rikors ta' l-appell imressaq mis-socjeta` C.P.L. Developments Ltd li, għar-ragunijiet hemm indikati, talbet: "illi din l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell joghgobha tbiddel il-precitata sentenza mogħtija mill-Onorabbli Prim Awla tal-Qorti Civili fis-7 ta' Dicembru 2004, fil-kawza fl-ismijiet premessi, billi filwaqt illi tikkonfermaha in kwantu tehles lil Maurice Portelli u lil Nead Limited mill-harsien tal-gudizzju, (1) thassar u tirrevokadik il-parti tas-sentenza fejn caħdet l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni taht l-Art. 2140 tal-Kodici Civili, qalet li C.P.L. Developments Limited qeghda zzomm l-art bi ksur tal-ligi, ordnat l-izgumbrament ta' dik il-konvenuta mill-art tal-kejl ta' erba' mija u sittin punt decimali wiehed qasba kwadra (460.1 q.k.), bil-benefikati kollha fuqha, magħrufa bhala block A, Dean Court, Upper Ross Street, San Giljan, fi zmien xahrejn mil-lum u provdiet li l-frottijiet li kellhom jintraddu lill-atturi huma mpattija ma' l-ispejjeż utli li għandhom jintraddu lill-konvenuta, u minflok tilqa' l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni taht l-Art. 2140 tal-Kodici Civili, u konsegwentement tichad it-talbiet attrici kollha fil-konfront tas-socjeta` appellanti C.P.L. Developments Limited, u (2) f'kaz li l-ewwel talba tiġi michuda, tvarja s-sentenza riferibilment għar-raba' talba attrici billi tagħti dawk il-provvedimenti opportuni biex isiru l-komputazzjonijiet necessarji u relattivi, bl-ispejjeż taz-zewg istanzi kontra l-appellati."

Rat ir-risposta ta' l-atturi fejn talbu li l-appell interpost jiġi michud;

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti esebiti;

Semghet lid-difensuri tal-partijiet;

Ikkunsidrat;

Illi s-socjeta` appellanti ghandha, bazikament, tlett aggravji li jistghu jigu sintetizzati hekk (i) li f'dan il-kaz japplika d-dispost ta' l-Artikolu 2140(1) tal-Kap. 16; (ii) li l-ewwel Qorti skorrettement iprovdiet illi l-frottijiet li kellhom jintraddu lill-atturi huma mpattija ma' l-ispejjez utili li ghandhom jintraddu lill-konvenuta; u (iii) li l-ewwel Qorti ma taghti ebda raguni fil-konsiderazzjonijiet taghha ta' kif waslet biex tilqa' r-raba' talba attrici u tikkundanna lill-appellanti ghall-hlas ta' profitti u frottijiet.

Illi fatti li wasslu ghal din il-kawza huma ben deskritti fis-sentenza ta' l-ewwel Qorti, u din il-Qorti ma tarax l-utilita` li toqghod hi wkoll taghmel riassunt tac-cirkostanzi li taw lok ghal din il-kawza. Li jista' jinghad hu li, kif sewwa osservat l-ewwel Qorti, bid-decizjoni li kienet inghatat fil-5 ta' April 1979, giet terminata biss is-sub-koncessjoni enfitewtika li l-awturi ta' l-atturi, James u Marguerite konjugi Dean, kienu hadu minghand C.P.L. Developments Ltd, u mhux ukoll dik li kien hadu minghand Garden Properties Ltd. Ghalhekk, ghalkemm wara dik is-sentenza, C.P.L. Developments Ltd u Garden Properties Ltd hadu pussess materjali tal-bicciet art li kien jappartjenu lilhom, filwaqt li C.P.L. Developments Ltd kellha dritt li tirkupra l-pussess tal-bicctejn art taghha (u dan in forza tas-sentenza ta' April 1979), Garden Properties Ltd ma kellhiex dritt simili. Ghalkemm, f'dik l-epoka, l-awtrici ta' l-atturi ma ndunatx li giet mcahhda b'mod illegali mill-pussess ta' dik l-art li hi u zewgha kienu hadu in sub-enfitewsi minghand Garden Properties Ltd, meta l-atturi, bhala eredi tal-konjugi Dean, ghamlu l-verifiki taghhom, sabu li l-art koncessa mis-socjeta` Garden Properties Ltd ma giet qatt legalment mehuda minn taht idejn l-awturi taghhom. L-atturi, ghalhekk, ghamlu din il-kawza biex jirkupraw il-pussess ta' l-art li ma kenitx giet kolpita bis-sentenza ta' April, 1979.

Gara, fil-frattemp, li wara li Garden Properties Ltd hadet il-pussess *de facto* ta' l-art in kwistjoni, b'kuntratt tad-29 ta'

Jannar 1981, bieghet lis-socjeta` C.P.L. Developments Ltd "id-dirett u/jew is-sub dirett dominju perpetwu" ta' l-istess art. Is-socjeta` C.P.L. Developments Ltd dahlet fil-pussess ta' l-art, u qed tirreklama titolu ta' proprjeta` assoluta fuq dik l-art bis-sahha tal-preskrizzjoni decennali kontemplat fl-Artikolu 2140 tal-Kodici Civili.

L-ewwel Qorti ma accettatx din is-sottomissjoni tas-socjeta` C.P.L. Developments Ltd, wara li qieset li dak l-artikolu ma japplikax peress li s-socjeta` ma setghetx tivvanta "titolu tajjeb" ta' proprjeta` assoluta fuq l-art. L-imsemmija socjeta` appellat b'wiehed mill-aggravji taghha jkun li t-"titolu" hu, fil-fatt, il-kuntratt ta' Jannar 1981.

L-Artikolu 2140(1) invokat mis-socjeta` C.P.L. Developments Ltd jirrikjedi, apparti pussess ghal zmien ta' ghaxar snin, titolu tajjeb u bona fidi fil-possessur. Jekk, pero`, jikkonkorru dawn l-elementi, il-possessur jakkwista b'jedd assolut dak id-dritt indikat fit-titolu in kwistjoni, u mhux aktar. Fi kliem iehor, jekk b'kuntratt pubbliku persuna takkwista d-dirett dominju jew l-utili ta' fond, huwa dak il-jedd, hekk akkwistat, li jsir titolu rrexxindibbli, pero`, bis-sahha tal-preskrizzjoni decennali dak li jkun ma jistax jakkwista aktar milli jaghti t-"titolu tajjeb".

Issa, trasferiment ta' dritt reali permezz ta' kuntratt pubbliku jista' jirrizulta monk jew difettuz ghal diversi ragunijiet, u l-preskrizzjoni decennali sservi sabiex tissana dawk id-difetti, b'mod li l-bona fede u l-pussess materjali ghal 10 snin iservu biex jinnewtralizzaw kwalunkwe difett li jista' jkun hemm fit-titolu. Bil-preskrizzjoni decennali, a differenza minn dik ta' tletin sena, il-possessur jakkwista jedd cert u assolut tat-titolu li jkun akkwista bil-kuntratt, izda mhux aktar minn hekk. Huwa dak il-jedd akkwistat bit-titolu li jsir assolut, u mhux jeddijiet ohra mhux riflessi fit-titolu. Hija biss bil-preskrizzjoni ta' tletin sena li dak li jkun jakkwista jedd fuq proprjeta` li ghaliha ma jkollux titolu.

Kif jghid il-gurista **Ricci** ("Corso Teorico Pratico di Diritto Civile", Vol. V. para 240),

"Il titolo che serve di mezzo all'acquisto del possesso deve riferirsi all'immobile posseduta e deve essere un titolo abile a trasferire la proprietà di ciò che ne costituisce l'obbiettivo; che se per effetto del medesimo il diritto non può ritenersi trasferito nell'acquirente non può questi giovarsene per invocare a suo favore la prescrizione di dieci anni."

Ghalhekk, jekk it-titolu invokat ma wassalx biex jittrasferixxi l-jedd pretiz, dak li jkun ma jistax jinvoka l-preskrizzjoni decennali biex jakkwista dak il-jedd (ara bhala rifless fuq dan is-sentenza **Azzopardi noe v. Farrugia**, deciza minn din il-Qorti fit-23 ta' Novembru, 1962).

F'dan il-kaz, bis-sahha tal-kuntratt tad-29 ta' Jannar 1981, is-socjeta` C.P.L. Developments Ltd akkwistat biss id-dirett jew sub-dirett dominju ta' l-art, u mhux aktar, u hu dan il-jedd, bil-bona fidi u pussess ghal ghaxar snin, li jista' jigi kristallizat. Fil-fatt, mill-istess kuntratt jirrizulta car li ebda jedd ta' utili jew sub-utili ma gie trasferit lis-socjeta` C.P.L. Developments Ltd, u allura dan il-pretiz jedd ma jistax jigi kristallizat bil-preskrizzjoni ta' ghaxar snin. Dan is-sub-utili, kif sewwa qalet l-ewwel Qorti, baqa' vestit fis-sucsessuri ta' James Dean, peress li Garden Properties Ltd ma kenitx parti fil-kawza biex tinhall is-sub-enfitewsi. Ghalhekk, anke jekk sa mill-1981, is-socjeta` C.P.L. Developments Ltd kellha l-pussess materjali ta' l-art, ma kellhiex ukoll it-titolu mehtieg ghall-uzukapjoni ta' l-art b'titolu ta' proprjeta` assoluta, ghax it-titolu li kellha kien jaghtiha biss id-dirett jew is-sub-dirett dominju u mhux ukoll is-sub-utili dominju.

Apparti dan, din il-Qorti ghandha d-dubji taghha dwar kemm jista' jinghad li l-akkwirenti kienet in bona fede. Kif intqal fil-kawza **Zammit v. Bonello**, deciza mill-Prim Awla tal-Qorti Civili fid-19 ta' Jannar 1983, "il bona fede tirrapprezenta dak l-istat t'animu tal-possessur, il-koxjenza u l-intima konvinzjoni li l-haga li jippossjedi hi tieghu..... Il-possessur ghandu jkollu dik ic-certezza, u jekk ikollu xi dubju, tkun tezisti fih l-incertezza u konsegwentement tispicca l-bona fede fis-sens tal-ligi."

Issa, meta, f'dan il-kaz, kellu jirrizulta *ictu occuli* li l-koncessjoni li s-socjeta` Garden Properties Ltd kienet ghamlet a favur il-konjugi Dean ma gietx xjolta bis-sentenza tal-5 ta' April, 1979 (u dan ghax dik is-socjeta` ma kenitx parti f'dik il-kawza), kellu jirrizulta zgur dubju dwar it-titolu ta' proprjeta` assoluta li s-socjeta` akkwirenti qeghda issa tivvanta.

F'kull kaz, din il-Qorti taqbel mal-konkluzjoni milhuqa mill-ewwel Qorti li ladarba jonqos l-element tat-titolu, l-eccezzjoni ta' preskrizzjoni akkwizittiva taht l-Artikolu 2140 tal-Kodici Civili ma tistax tintlaqa', u l-aggravju tas-socjeta` appellanti fir-rigward qed jigi michud.

Is-socjeta` appellanti C.P.L. Developments Ltd hasset ruhha aggravata wkoll mill-ahhar parti tad-decizjoni ta' l-ewwel Qorti fejn din ordnat li s-socjeta` appellanti ma ghandhiex tigi kundannata trodd il-frottijiet mitluba fir-raba' talba attrici, peress li qieset li saret tpattija ta' dawn il-frottijiet ma' l-ispejjez utili li ghandha jedd ghalihom taht il-ligi s-socjeta` appellanti, u dan fit-termini ta' l-Artikolu 547 tal-Kodici Civili. L-ilmenti tas-socjeta` konvenuta huma indirizzati lejn il-fatt li hi kienet possessur in bona fede, u allura ma kellhiex obbligu trodd il-frottijiet, u, f'kull kaz, din it-tpattija saret wara ezercizzju *arbitrio et boni viri* maghmul mill-ewwel Qorti, mentri kieku sar kalkolu preciz kien jirrizulta li l-ispejjez li hi ghamlet fuq l-art jeccedi l-frottijiet li hi qatt tista' tkun ikkundannata trodd lura.

Il-Qorti tirrileva li f'din il-kawza, ma saret ebda talba ghal hatra ta' esperti biex isir kalkolu preciz tal-frottijiet u ta' l-ispejjez utili, u s-socjeta` appellanti ma tistax issa tilmenta bin-nuqqas ta' hatra ta' esperti ghall-fini tal-kalkolu pretiz. Rinfaccata b'din is-sitwazzjoni, il-Qorti ghamlet sew li mxiet *ex aequo et bono*. Kif qalet il-Qorti Taljana ta' Kassazzjoni f'sentenza tas-27 ta' Marzu, 1997 (kaz numru 2745),

"il giudice deve, anche d'ufficio, procedere alla liquidazione equitativa dei danni in cui riconosce l'esistenza, tanto nell'ipotesi in cui sia completamente mancata la prova del lora ammontare, a causa

Kopja Informali ta' Sentenza

dell'impossibilita` di fornire congrui ed idonei elementi a riguardo, quanto nell'ipotesi in cui, pur essendosi svolta attivita` processuale per fornire tali elementi, per la notevole difficulta` di una precisa quantificazione, non siano ritenuti di sicura efficacia."

(ara ghall-applikazzjoni ta' dan il-principju, il-kawza **S.M.W.Cortis Ltd v. Grima** deciza mill-Prim Awla tal-Qorti Civili fid-9 ta' Novembru, 2006).

Ghar-rigward ta' l-ilment l-iehor tas-socjeta` appellanti, hu veru li l-ewwel Qorti ma ppronunzjatx ruhha dwar il-bona fidi o meno tas-socjeta` appellanti, u li skond l-Artikolu 540, possessur ta' bona fidi jiehu hu l-frottijiet tal-haga, pero`, meta fuq l-art isiru spejjez utili u jkun hemm ukoll il-frottijiet, ghandha dejjem topera t-tpattija (tal-frottijiet ma' l-ispejjez), anke f'kaz li l-possessur ikun in bona fide (Artikolu 547 tal-Kodici Ciivli). Kien ghalhekk, li l-ewwel Qorti, wara li pprexendiet milli tezamina jekk is-socjeta` fil-pussess kenitx jew li in bona fede, setghet xorta wahda tipprocedi sabiex, bl-applikazzjoni ta' l-Artikolu 547 u *ex aequo et bono*, tohloq tpattija tal-frottijiet ma' l-ispejjez.

Kwindi, dan l-aggravju tas-socjeta` appellanti hu ghalhekk michud ukoll.

Ghaldaqstant, ghar-ragunijiet premessi, tiddisponi mill-appell interpost mis-socjeta` C.P.L. Developments Ltd billi tichad l-istess u tikkonferma fl-intier taghha s-sentenza ta' l-ewwel Qorti. It-terminu ta' xahrejn ghall-izgumbrament jibda jiddekorri mil-lum.

L-ispejjez tal-prim istanza jibqghu kif decizi, filwaqt li l-ispejjez tal-proceduri quddiem din il-Qorti jithallsu mis-socjeta` appellanti C.P.L. Developments Limited.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----

Pagna 17 minn 17

Qrati tal-Gustizzja